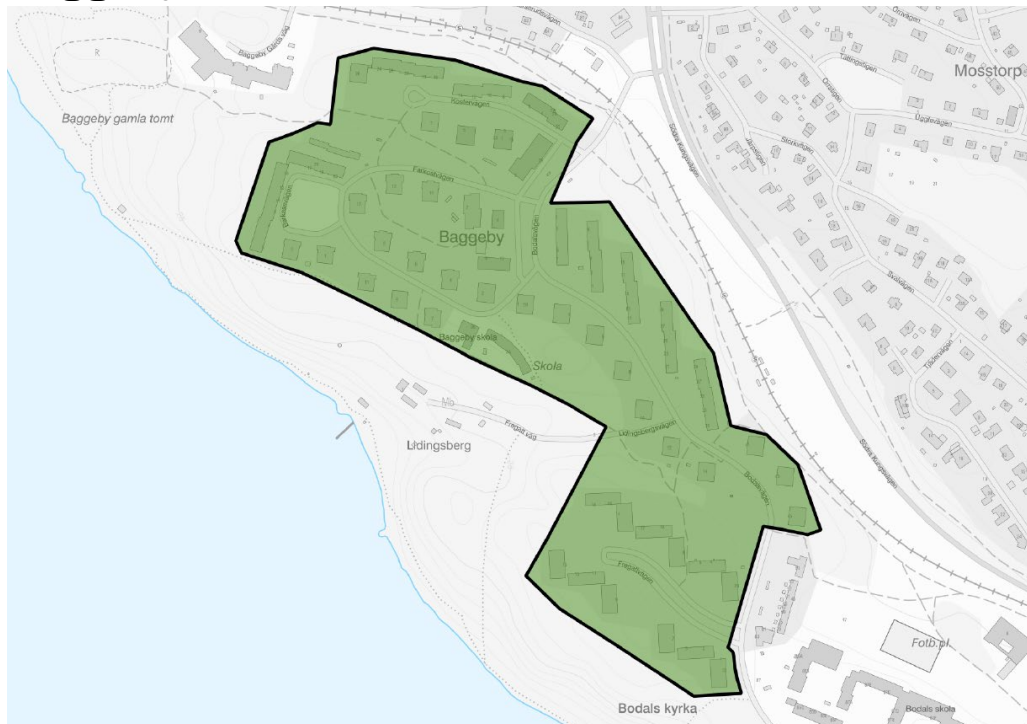

Baggeby och Bodal

Bakgrund

Stadsdelarna Baggeby och Bodal var fram till 1950-talet en lantlig, glest bebyggd agrar miljö. Utbyggnaden av Baggeby började 1951 och slutfördes drygt tio år senare. Ägandeförhållandena, med olika inblandade byggherrar, medförde att olika arkitekter anlätades vilket har bidragit till bebyggelsens varierade utformning.

Bodal tillkom strax efter Baggeby och är i likhet med det större Baggeby utformat som en grannskapsenhet med flerbostadsbebyggelse grupperad kring ett litet lok centrum.

Trädgårdsarkitekten Walter Bauer har gestaltat gaturum och parkmark. Delar av grönytorna ut mot gatan har efterhand, i takt med den ökade privatbilismen, omvandlats till parkeringsplatser.

Beskrivning av området

Baggeby och Bodal ligger på södra ön uppe på en markerad bergsrygg med utsikt över Lilla Värtan. Den högt belägna bebyggelsen består av höga och låga punkthus samt lamellhus som tillsammans utgör en karaktäristisk silhuett, väl synlig från vatten och land. Genom det kuperade området går Bodalsvägen i mjuka svängar. Området planerades med stor omsorg och bostadshusen som omges av mindre grösytor och berg i dagen är varsamt inpassade i terrängen och följer de naturliga

höjdskillnader som finns. Bebyggelsens luftiga placering är väl genomtänkt så att fri sikt mellan husen åstadkommits mot vattnet.

Planläggning och utbyggnad av Baggeby började 1951 och slutfördes drygt tio år senare. Bodal, som tillkom strax efter Baggeby är ett enhetligt utformat flerbostadshusområde från åren 1958–1962. Bodal omfattar sju höga punkthus och fem fyravånings lamellhus. Husen är grupperade på ömse sidor av Fregattvägen som går rakt genom området.

Planeringsmässigt är Baggeby och Bodal i många avseenden två tidstypiska flerbostadsområden från 1950-talet med sina slingrande genomfartsgator och bågformade små lokalgator i backarna kring Baggeby centrum. Bebyggelsen följer landskapet och arkitekturen håller hög kvalitet vilket skapar en karaktär utöver det vanliga. Höga och låga punkthus samt lamellhus ligger i grupper längs gatorna och är anpassade efter terrängens skiftningar. De sju-åtta våningar höga punkthusen i Baggeby står i slutningslägen medan små punkthus och lamellhus i tre-fem våningar oftast är placerade på krön och avsatser.

Beskrivning av bebyggelsen

Baggeby

Baggeby torg är utformat som så kallad grannskapsenhet där bostäder och lokaler för butiker, detaljhandel och service inrymts i några lägre vinkelställda byggnader. Två högre punkthus i utkanten av centrum, Skeppet 3 och Kostern 6, markerar centrum. Själva torget avgränsas av en låg vinkelbyggd affärs- och bostadslänga med putsfasad, Galeasen 5, samt en fristående liten butiks- och kontorslänga på Jollen 1. Denna del av centrum uppfördes 1954–1957 efter ritningar av arkitekt Kjell Ödeen.

Torget i Baggeby inramas av en låg vinkelbyggd affärs- och bostadslänga med putsfasad, Galeasen 5, samt en motsvarande fristående liten butiks- och kontorslänga inom Jollen 1.

Centrum med torget integreras med bostadsområdet via den lilla parken, samt genomfartsgatan Bodalsvägen. De båda skimrande plåtklädda centrumbyggnaderna på Kostern 6, ritade av Arvid Klosterborg 1961, har en mycket central betydelse i

upplevelsen av Baggeby torg. Byggnaderna, som är gestaltade i internationell modernism, har fasader i blå och grön brännlackerad aluminiumplåt.

De båda skimrande plåtbeklädda centrumbyggnaderna på Kostern 6 är ritade av Arvid Klosterborg 1961. De har en central betydelse i upplevelsen av Baggeby torg.

Strax nordväst om Baggeby torg ligger höga grå och gröna slätputsade punkthus längs den bågformade Farkostvägen. Husen ritades framför allt av Kjell Ödeen och Gunnar Wejke 1954 och omfattar kvarteren Livbåten och Skeppet samt Galeasen 1-3. Punkthusen är placerade kring den lilla gröna park som följer sluttningen och mynnar ut nere vid Baggeby torg. Liknande stora punkthus finns även vid Kostervägen från 1959. Många entréer och fasadpartier i fernissad ek är utsmyckade med färgrik starkt skimrande mosaik i olika mönster, med eller utan kompletterande nischer eller fasadpartier med färgade klinkerplattor.

Ett tidstypiskt fasadparti med mosaik och fint gestaltad portik i ek på ett av punkthusen längs med Farkostvägen nordväst om Baggeby centrum.

Lägre punkthus och lamellhus i rött tegel i tre-fem våningar kantar Barkassvägen samt Farkostvägens ena sida och omfattar kvarteren Barkassen, Lustjakten och Skötbåten samt Trålaren 7. Husen utformades 1954–1956 och längst i väster i Barkassen finns en fristående garagebyggnad som visar på bilismens växande betydelse vid tiden för området tillkomst.

Husen är fint inplacerade i landskapet och ger Baggeby en karaktär utöver det vanliga. Bodalsvägen vid kvarteren Fullriggaren och Trålaren.

Bebyggelsen längst i norr i Baggeby omfattar Kostervägen, där kvarteren Korvetten och Motorbåten från 1954 består av spritputsade trevånings lamellhus i gulbrunt och gulbeige under tegeltak.

De spritputsade trevånings lamellhusen i kvarteren Korvetten och Motorbåten ritades 1954 av Arvid Klosterborg och ramar in Kostervägens ena sida.

Längs Bodalsvägen i sydost ligger fem lamellhus i tre respektive fyra våningar i kvarteret Regattan. Taken är tegeltäckta och fasaderna är putsade i ljus grå, gröna, gula och varmröda färger. Till skillnad från Kostervägens lamellhus som i huvudsak har kvar sina entréportiker i ek och karaktäristiska 1950-talsbalkonger är det endast några hus i Regattan som bevarar både portiker och de gula sinuskorruerade

balkongskärmarna. Mosaikklädda entrépartier med marina associationer förekommer på flera hus i Regattan.

Längs Bodalsvägen i sydost ligger fem putsade lamellhus i tre - fyra våningar i kvarteret Regattan (ritade av Ödeen & Wejke 1953-1956). Regattan 5.

De gula höga punkthusen är ett mycket karaktärsfullt inslag kring Bodalsvägen i kvarteren Fullriggaren, Jungmannen, Skonaren, Trålaren och Galeasen 4. Byggnaderna syns på långt håll och har en medveten gestaltning genom sitt gula fasadtegel och valmad tak täckta med eternit i skiffer-imitation. De många ursprungliga eller återställda entréportikerna i fernissad ek, fönstersättningarna, fönster med smala spröjsverk, burspråk, balkongernas rundade förhöjda skärmar och taken med sina uppdragna gavlar ger extra karaktär till de byggnaderna. Fönsterkarmar och balkongskärmar är målade i olika färger hus för hus - rött, grönt, blått, brunt.

De gula höga punkthusen är ett mycket karaktärsfullt inslag kring Bodalsvägen.

Även om vissa exteriöra förändringar skett under senare årtionden, främst avseende balkongombyggnader och enstaka fasad- och entréförändringar, är Baggeby fortfarande ett mycket homogent och väl sammanhållet 1950-talsområde.

Bodal

Bostadsområdet Bodal omfattar kvarteren Roslagsskutan, Fregatten och Briggen med totalt sju punkthus i 12 våningar som kopplas samman med fem lamellhus i fyra våningar i ett zig-zagmönster. Trots att byggnaderna bara är ett fåtal år yngre än den övriga bebyggelsen inom Baggeby har de en helt annan karaktär. De visar en arkitektonisk utveckling från det mer intima och hantverksmässiga som varit karaktäristiskt för svenskt byggande till en mer urban, internationell modernism som kom att prägla 1960-talet. Byggnaderna är ritade av arkitekt Disa Wahlund. Disa Wahlund var främst verksam på Lidingö och bland hennes övriga verk på ön kan nämnas bostadshusen kring Högnäsvägen på Näset.

Vy från Larsberg i söder upp längs Bodalsvägen mot kvarteren Briggen, Fregatten och Roslagsskutan. I förgrunden till höger Matrosen 1, Bodals skola med de låga tegelbyggnaderna.

Bebyggelsen är orienterad så att de höga punkthusen ligger med gavlarna ut mot Fregattvägen och lamellhusen med långsidorna. Två av punkthusen står med långsidorna ut mot Bodalsvägen och bildar en port in i området.

Briggen 1 och 2. Punkthus och lamellhus uppförda 1958–1962.

Fasaderna är putsade ljus grå och gult med vita fältindelningar. Fönstren är genomgående generösa med en- två- och tre lufter. På lamellhusen gavlar är fönstren samlade vertikalt i ett svagt utskjutande fasadparti. Fasaderna livas av delvis indragna balkonger. Lamellhusen kännetecknas av asymmetriska sadeltak och punkthusen av mer eller mindre förhöjda plantak med kopparplåt.

Flerbostadshusens sockelvåningar är klädda med betongplattor, i övrigt fasad med riven glimmerputs i olikfärgade fält. Taken är ursprungligen klädda med kopparplåt eller eternitplattor. Flertalet hus har koppar i avtäckningar kring tak och i fönsterbleck.

Karaktäristiska för arkitekturen är de ursprungliga välarbetade entréportikerna i ek med glasrutor och sidoljus i marmorklädda nischer, under kopparplåtavtäckning. Källare har ursprungliga karosseripanelade dörrar i ek med trådglas. De något yngre lamellhusen och punkthusen har balkonger i betong samt inslag av glasbetong vid entréer och i gavelpartier vid balkonger. Ursprungliga balkongfronter i plåt på 1950-talshusen har ofta ersatts i nutid med vit aluminiumplåt. Fönster är genomgående utbytta men har samma fönstersättning och typ av lufter som de ursprungliga.

Entréportiker i ek med glasrutor och sidoljus i marmorklädda nischer under kopparplåtavtäckning är karaktäristiskt för Bodal, liksom glasbetong vid entréer och i gavelpartier vid balkonger. De karaktäristiska källardörrarna är ursprungliga.

Roslagsskutan 1 mot Bodalsvägen. Välbevarade ursprungliga skyltfönster och butiksentréer i ek och glas från 1958-1962.

Sammanfattande värdering

Baggeby och Bodal utgör en särskilt värdefull kulturmiljö och bildar tillsammans en av få stadsdelar på Lidingö med påtagligt urban, storstadsmässig utformning. Byggnader och stadsplanering speglar tillkomsttiden som satte stor prägel på Stockholm under rekordårens snabba tillväxt på 1950-talet.

Stadshistoriskt sett är Baggeby med sin centrumanläggning förankrad i den då högmoderna dispositionsplanen från 1943 och står för en av Lidingös största nyanläggningar under 1950-talets expansiva stadsutveckling. Stadsdelen är en mycket god representant för 1950-talets omsorg om helhet och detaljer samt strävan efter kvalitet i såväl utformning som materialval. Genom att flera arkitekter samverkat i områdets gestaltning är arkitekturen ovanligt varierad men ändå utformad som en helhet. Det övervägande antalet av de enskilda husen bevarar äldre ytskikt, exteriördetaljer och utsmyckningar.

Bodal är en god representant för det sena 1950-talets omsorg om helhet och detaljer samt strävan efter kvalitet i såväl utformning som materialval. Disa Wahlund som var Bodals huvudarkitekt har skapat en mycket väl sammanhållen helhet med en rytmisk byggnadsgruppering och ett tydligt modernistiskt anslag i arkitekturen. Det övervägande antalet av de enskilda husen i Bodal bevarar ursprungliga ytskikt, exteriördetaljer och utsmyckningar.

Miljön är uppmärksammas som kulturmiljö i "Lidingö – Kulturhistoriska miljöer" (Stockholms Länsmuseum, 1990).

Kulturmiljöns bebyggelse är inventerad och registrerad i Bebyggelseregistret (Raä).

Karaktärsdrag

- Mycket god landskapsanpassning till skärgårdsterrängen där bebyggelsen och vägarna är varsamt inplacerade och gestaltningen av byggnaderna väl genomtänkt med fina utblickar mot vattnet och omgivande natur.
- Området bildar en karaktäristisk skyline som är väl synlig från såväl vattnet som land.
- Välplanerat bostadsområde med grannskapsenhetens centrala torgbildningar och sammanlänkande lokalgator med parkinslag emellan.
- Varierad bebyggelse med olika typer av fasad- och takmaterial.
- Stor omsorg om både helhet och detaljer samt hög kvalitet i materialval.
- Gräsytor, träd och berg i dagen mellan byggnaderna, uppvuxna planteringar, murade terrasseringar och låga järnräcken som avgränsar gräsytorna, garagedrifter med murar av storgatsten och smidesräcken till entrétrappor.
- Centrerad torgbildning i Baggeby med accentuerat punkthus samt lägre affärsbyggnader.
- Punkthus (sex-åtta våningar) med fasad i ljus slätputs eller gult tegel.
- Lamellhus i Baggeby i 3-4 våningar med fasad i spritputs, slätputs eller rött tegel.
- Valmade tak, plana tak eller pulpettak på punkthus samt sadeltak på lamellhus.
- Många ursprungliga entréportiker i ek, glas och mosaik, fönstersättningar, burspråk och takutformningar.
- Kostern 6, punkthus, med fasad i blå brännlackerad aluminiumplåt samt ursprungliga entrépartier i ek och glas samt ljus mosaik.
- Sammanbindande butiks- och kontorshus med mosaikklädd kolonnarkad, fasad i grön brännlackerad aluminiumplåt och fasadindelning i rostfri plåt.
- Kvarteren Fullriggaren, Jungmannen, Skonaren och Trålarerna 2-5 samt Galeasen 4 som bildar ett karaktärsfullt inslag kring Bodalsvägen med de höga punkthusen i gult tegel under valmtak med uppdragna gavlar.
- Kvarteren Lustjaktens och Skötbåtens tre-femvånings punkthus med fasad i rött tegel.

- Kvarteret Barkassens lamellhus med fasader i rött tegel och flacka plåtavtäckta sadeltak kring Barkassvägen, fristående garagebyggnad i original från 1956.

Råd och rekommendationer

Syftet med råd och rekommendationer är att de ska ge inspiration och vägledning kring hur fastighetsägare kan tänka kring förvaltningen av sin fastighet för att de värden som karaktäriserar området ska bevaras. De är också ett stöd vid handläggning av bygglovs- och planärenden för staden. De råd och rekommendationer som ges är inte juridiskt bindande.

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Befintligt stadsplanemönster med noga uttänkt samspel i husplacering, landskaps- och terränganpassning bör bevaras liksom bebyggelsens betydelse för Lidingösiluetten mot Lilla Värtan och Stockholm.
- Området bör fortsatt präglas av grannskapsenheter med centrala torgbildningar, sammanlänkade lokalgator och gröna parkinslag som bör bevaras och underhållas då dessa förstärker miljöns kulturhistoriska värde.
- Byggnadernas ursprungliga arkitektoniska uttryck bör bevaras och vara vägledande vid renovering. Äldre material och byggnadsdetaljer bör bevaras och i första hand renoveras med väl anpassade material och metoder, exempelvis fönster och dörrar i originalutförande liksom portiker i glas och mosaik.
- Ursprungliga fasadmaterial och färgsättning bör vara vägledande vid fasadrenovering.
- Tillägg som påverkar fasadernas uttryck i form av ex. inglasning och skärmtak bör behandlas restriktivt.
- Om ny bebyggelse i form av förtätningsprojekt ska läggas i närheten av den befintliga miljön ska den anpassas till den äldre bebyggelsens skala och volymverkan.
- Gräsytor, träd och berg i dagen mellan byggnaderna, uppvuxna planteringar, murade terrasseringar och låga järnräcken som avgränsar gräsytor samt garagenedfarter med murar av storgatsten och smidesräcken till entrétrappor är karaktärskapande och bör bevaras.
- Centrumbyggnaderna i Kostern 6 med fasader i brännlackerad aluminiumplåt samt ursprungliga entrépartier i ek och glas samt ljus mosaik bör bevaras och underhållas med tidstypiska material och metoder för att säkerställa att områdets kulturhistoriska värden består.
- Den låga, vinkelbyggda affärs- och bostadslängan med putsad fasad, i Galeasen 5 inklusive platsbildning med damm och planteringar samt den fristående butiks- och kontorslängan i Jollen 1 bör bevaras och underhållas då dessa förstärker miljöns kulturhistoriska värde.